

#35

FAJÓ János

1. Fajó feleségével, Ágnessel
1975 körül

FAJÓ JÁNOS (1937-2018)

Kék ölelés | Blue Hug, 1968

Olaj, vászon | Oil on canvas, 150x91 cm

Jelezve hátoldalon:fajó, Jelezve vakrámán Fajó János kék ölelés |

Signed on the reverse: fajó, Signed on the stretcher: Fajó János Kék ölelés

Kezdő ár | Starting price: 6 000 000 Ft / 16 667 EUR

Becsérték: 9 000 000 - 13 000 000 Ft

Estimate: 25 000 - 36 111 EUR

Fajó János saját munkamódszeréről, valamint művészi hitvallásáról az 1970-es Fészek Klub kiállítási katalógusában így vallott: „Egyeneseimet, görbéimet ecsettel végigjárni, minden vonalat két oldalról kétszer-háromszor végigfesteni iszonyatos, sivár, lélekölő munka, sok önfegyelmet igényel, hiszen a Jan Van Eyck-precizitás és művesség ma is aktuális. Mindezt mégis örömmel vállalom.

Természetesnek tartom, hogy a festő színeiben és formákban gondolkodik. [...] A szín- és formakutatás segítségével teret építünk, viszonylatokat teremtünk, életet szervezünk, ember-egyedekből egyéniséget formálunk”.

Nem véletlen, hogy majdnem 35 évvel később Nadas Péter Fajót az újkori magyar festészet tiz nagy aszkétája közé sorolta, Bak, Birkás,

Hencze, Jovánovics, Keserü, Klimó, Konok, Maurer és Nádler mellé.¹ Mindannyian konzekvens életművet tudhatnak magukénak, amelyben ki-ki a látás területén maradva, a gondolkodás és érzékelés rejtett vagy éppen egészen új aspektusait fedezték fel, és ezen új tapasztalatok begyakorlásához, átadásához, továbbadásához, ha lehet ezt mondani, göröcsösen ragaszkodtak.

Az sem véletlen talán, hogy mindannyian erős pedagógiai vénával rendelkeztek, amelyet a gyakorlatban is kamatoztattak. Fajó például az említett Fészek Klubbeli kiállítása előtt levelet írt a belkereskedelmi miniszternek, amelyben arra kérte, hogy az állam támogassa játékos projektjét, amellyel a fiatalokat kalauzolná el a színek és formák izgalmas világában. Egy tudósítás szerint annyit legalább elért az akciójával, hogy egy miniszteri biztos megnézte a kiállítást, és a játékot a lehető legkörülményesebb módon, a „*Király József, a Belkereskedelmi Minisztérium Piackutató Intézete Képességvizsgáló Csoportjának vezető pszichológusa*” által bevizsgáltatta.² Nem ez volt az első eset, amikor Fajó a köz érdekében és védelmében kiállt egy nemes ügyért, és azt egészen a döntéshozóig, azokon keresztül vitte, hiszen nagy szerepe volt az 1966-os zsűri nélküli Stúdió kiállítás megszervezésében, amely rendkívül jelentős eseménynek számított, és amelynek csúnya vége lett.³ Úgy tűnik, hogy az önként vállalt aszketizmushoz a

monotonizmuson, filozofikus elmélyülésen, pedagógiai, közösségi érzéseken túl, szinte törvényszerűen hozzátartozik a meg nem értettség, a méltánytalanság, a kirekesztettség, és ahogy Fajó mondja, a rabszolgasors. Fajó tehát a geometriára esküdött fel, vallása a színek és a formák tanulmányozása, mottója pedig az egyszerűség: „*amit megoldhatsz két formából, ne oldj meg háromból*” – szól az ars poetica. Festményei alapformák és alapszínek asszociatív variációi, tömör kijelentések, vegyítiszta képletek. Művei mégis könnyen felismerhetők. A hatvanas évek második felétől készítette a geometrikus absztrakción alapuló optikai játékeit, formametsző trükkjeit, amelyekben a kvázi-transzparencia hozza létre a tér illúzióját. Az általa használt egyszerű síkformák mozgásával ér el ritmust vagy dinamikát, szimmetriát vagy aszimmetriát. Ekkoriban több képen is feltűnik a kék szín különböző változatokban (pl. *Hulló négyzetek*, 1967; *Kék végtelen*, 1967; *Háromszögek* 1969).

Fajó 2002-ben vakrámára feszítette és restaurálta a *Kék ölelés* című festményt, amely a tér kérdésével és a síkok egymásba játszásával foglalkozik. Első látásra úgy tűnik, mintha valami bonyolultabb, sokszögű geometrikus elemről lenne szó; a szemet becsapják az optikai illúziók. Pedig Fajó a legelemibb formákat, a háromszöget és négyzetet variálja: az egy-egy csúcsára állított, egymás talpához illesztett sötétkék és fehér háromszögek, csak úgy képesek a négyzet szabályos formájának látszatát kelteni, ha térben vannak, hiszen a kék eltakarja a fehér metszéseket. Ugyanakkor a háttér világosabb, kék és fekete négyzetei síkká redukálódnak, és ezt a kétértelmű térértetést tovább fokozza a formák ellentétes színe és mozgásiránya.

A formák intenzitása, a fekete-fehér ellentétpárok és színcapcsolatok, a térbeli fedések, a kép dinamikája szinte „mozgásba hozzák” a passzív nézőt, és ráveszik a rejtvény kibogozására.

FÖLDES LÉNA

2. Nádler István: *Kapcsolat*, 1971, magányűjtemény

3. Fajó műterme 1993

¹ Nadas Péter: Saját jel. In: *Élet és Irodalom* XLVIII. évf. (2004), 12. sz., 11.

² Sik Csaba: A művészet – rabszolga sors. In: *Tükör* 7. évf. 28. sz. (1970), 18-19.

³ A cenzúrázatlan kiállítást, ahol ismét feltűntek az absztraktak, és a „legmodernebb” fiatalok, noha ismét külön teremben – súlyos retorzió követte. Egyesek ugyan üdvözölték a stílris gazdagságot, de a másik tábor hangosabb volt. A fiatalokat megbüntették, a szélsőségeket eltiltották a további szereplésektől, és sokak pályáján ez nagy törést jelentett.